

Лекції з курсу «Соціологічна думка в Україні»

Лекція 1. Вступ до курсу «Соціологічна думка в Україні»

План

1. Предмет і завдання курсу «Соціологічна думка в Україні».
2. Етапи розвитку соціологічної думки в Україні.
3. Значення курсу «Соціологічна думка в Україні» для підготовки соціолога.

Література:

1. Андрущенко В. П., Горлач М. І. Соціологія : навч. посібник / В. П. Андрущенко, М. І. Горлач. К. : «Єдинорог», 1998. 624 с.
2. Захарченко М. В., Погорілий О. І. Історія соціології: від античності до початку ХХ ст / М. В. Захарченко, О. І. Погорілий. К. : Либідь, 1993. 336 с.
3. Історія соціологічної думки: навчальний енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. В.М. Пічі [Н.В. Коваліско, В.М. Онищук, Н.М. Цимбалюк та ін.]. Львів: «Новий Світ – 2000». 2016. 687 с.
4. Історія української соціологічної думки: навчальна біографічна енциклопедія / За наук ред. В.М. Пічі [В.М. Онищук, Ю.Ф. Пачковський, Н.М. Цимбалюк та ін.]. Львів: «Новий Світ – 2000». 2019. 334 с.
5. Черниш Н.Й. Соціологія: Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. 5-е вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2009. 468 с.

1. Предмет і завдання курсу «Соціологічна думка в Україні»

Як і будь-яка наука, соціологічна думка України має свій об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт наукового дослідження – це явища і процеси природного і соціального світу.

Предмет наукового дослідження – це закономірності розвитку явищ і процесів.

Об'єкт філософського дослідження – це теоретичні моделі явищ і процесів природного і соціального світу.

Предмет філософського дослідження – це основні детермінанти (напрями) подальшого дослідження явищ і процесів, на основі аналізу та осмислення вже наявних теоретичних моделей цих явищ і процесів.

Предметом дослідження соціологічної думки в Україні є вивчення закономірностей формування і розвитку соціологічного знання, його зумовленості

соціальними реаліями життя суспільства на різних етапах його історії, досягнень і здобутків діячів науки і культури у створення соціально-гуманітарних знань, а також результатів діяльності соціологічних центрів в Україні.

Основні завдання вивчення курсу «Соціологічна думка в Україні»:

1. Ознайомлення з *основними здобутками і досягненнями* в ході осмислення суспільного життя українського суспільства.
2. Ознайомлення з *основними теоріями і концепціями*, що характеризують життя українського суспільства.
3. Ознайомлення з *творчістю науковців та культурних діячів*, що відбивають соціальні явища і процеси в українському суспільстві.
4. Ознайомлення з *особливостями становлення вітчизняної соціологічної науки* на різних етапах розвитку суспільства.
5. Ознайомлення з діяльністю основних *наукових соціологічних шкіл* в Україні.
6. Ознайомлення з діяльністю провідних *наукових державних установ*, що досліджують соціологію.
7. Ознайомлення з діяльністю провідних *недержавних наукових центрів*, що досліджують соціологію.

2. Етапи розвитку соціологічної думки в Україні

В історії соціологічної думки України виділяють чотири етапи:

- 1) ***протосоціологічний етап*** (з княжої доби IX – XIII ст. до 60-х рр. XIX ст.) характеризувався виникненням соціального знання, ідей і елементів наукових поглядів на суспільство, державу, людину, релігію;
- 2) ***етап становлення й інституціоналізації вітчизняної академічної соціології*** (60-ті рр. XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.) був пов'язаний із виникненням на Заході соціології як окремої науки, ознайомлення з якою породило в українських мислителів певні способи аналізу соціальних явищ і процесів.
- 3) ***етап занепаду вітчизняної соціології*** (з 20-их до 60-их рр. XX ст.) характеризується, з одного боку, майже безплідністю соціологічних студій в межах марксистської теорії, а з другого боку, поживавленням в 20-30-х рр. наукової і

педагогічної діяльності українських соціологів, які опинились в еміграції, знаходились під значним впливом західної соціології;

4) *сучасний етап розвитку української соціології* (з 60-х рр. ХХ ст.) характеризується початком відродження цієї науки, спочатку у вигляді конкретно-соціологічних досліджень, а з кінця 80-х рр. як самостійної науки.

3.Значення курсу «Соціологічна думка в Україні» для підготовки соціолога

Курс «Соціологічна думка в Україні» включає важливі аспекти підготовки соціологів.

По-перше, зміст курсу відбиває *основні події появи нового соціологічного знання в Україні.*

По-друге, в ході вивчення курсу формується *уявлення студентів про детермінованість соціально-гуманітарного знання соціальною реальністю.*

По-третє, студенти знайомляться з *видатними досягненнями соціально-гуманітарної думки.*

По-четверте, *студенти знайомляться з творчістю видатних мислителів, які прагнули осмислити соціальні реалії українського суспільства.*

По-п'яте, студенти мають можливість *усвідомлення витоків основних теорій і концепцій, що характеризують життя українського суспільства та соціальних груп і спільнот, що його складають.*

По-шосте, студенти знайомляться з *діяльністю Інституту соціології НАН України, Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи та інших державних установ, що досліджують соціально-гуманітарну проблематику українського суспільства.*

По-сьоме, студенти мають можливість *познайомитися з науковою діяльністю недержавних центрів соціологічних досліджень.*

Таким чином, вивчення курсу «Соціологічна думка в Україні» дає можливість сформуванню у студентів загальну картину розвитку соціологічного знання в українському суспільстві на всіх етапах його історичного розвитку.